

Finansira
Evropska unija

Praktični vodič za pripremu Lokalnih planova upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom

Zajednica opština Crne Gore

Ministarstvo
javne uprave

Uvod

Praktični vodič za pripremu Lokalnih planova upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom urađen je nakon analize važećeg Zakona o upravljanju otpadom, Državnog plana upravljanja otpadom za period 2025-2029. godine i Strategije upravljanja otpadom do 2030. godine, kao baznim obavezama, kako bi se što jasnije i razumljivije pristupilo izradi predmetnih dokumenata.

Zakon o upravljanju otpadom u članu 30. propisuje obavezu jedinica lokalnih samouprava da izrade Lokalne planove upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom, na period za koji je donijet Državni plan a to je do 2029. godine.

Državni plan upravljanja otpadom za period od 2025-2029 postao je važeći objavljivanjem u Službenom listu Crne Gore" br. 025/26 od 27.02.2026, što je bitno istaći zbog obaveza jedinica lokalnih samouprava shodno Zakonu o upravljanju otpadom (Član 117 stav 2) da lokalne planove usvoje u roku od devet mjeseci.

Praktični vodič koncipiran je način da doprinese efikasnosti procesa izrade tih dokumenata, dajući praktične smjernice na osnovu primjera dobre prakse.

Imajući u vidu izazove jedinica lokalnih samouprava u procesu uspostavljanja održivog sistema upravljanja otpadom, obaveze izvještavanja, postavljene ambiciozne ciljeve u Državnom planu, potrebnu infrastrukturu i opremu, svrha praktičnog vodiča je da doprinese realnom sagledavanju postojećeg stanja, identifikaciji problema i definisanju mape puta za ispunjavanje suštine lokalnih planova, kao preduslova za njihovu vidljivu i mjerljivu realizaciju.

Kako lokalni planovi shodno zakonskoj obavezi treba da sadrže 14 stavki, koje se razrađuju, u ovom vodiču tretirane su sve pojedinačno, uz primjere koji olakšavaju pripremu u realizaciji.

Takođe, ovaj vodič se bavi prepoznavanjem ciljnih grupa, mogućih partnera, regionalne saradnje, kanala komunikacije za građanima, ali i procjenom rizika kao preventivnog mehanizma za eventualne probleme u realizaciji lokalnih planova.

Cijeneći specifičnosti lokalnih zajednica, mogućnosti za unapređenje i prostor za inovativne prakse, praktični vodič treba da inspiriše primjenljive aktivnosti, zasnovane na realnim i ostvarljivim projekcijama.

Kako bi se zaokružila cjelina u praktičnom vodiču prepoznate su i odgovornosti za podršku realizacije lokalnih planova, izvještavanja ka nadležnim institucijama i prateća javna kampanja namjenjena građanima.

Praktični vodič preporučuje i uspostavljanje kontinuirane komunikacije sa građanima kroz informisanje o aktivnostima u oblasti upravljanja otpadom, istraživanje zadovoljstva građana postojećom infrastrukturom za odlaganje i uopšte organizacijom upravljanja otpadom u lokalnim zajednicama, uz mogućnost davanja predloga za unapređenje.

Aleksandar Perović, autor

1. Obaveze usvajanja odluka prije usvajanja Lokalnih planova

Jedinice lokalnih samouprava su u obavezi donijeti Odluku o načinu odvojenog sakupljanja komunalnog otpada, (Član 20. stav 5 Zakona o upravljanju otpadom) i Odluku o načinu upravljanja neopasnim građevinskim otpadom (Član 93 stav 13).

Prije Odluke o načinu upravljanja neopasnim građevinskim otpadom potrebno usvojiti Odluku o određivanju lokacije za privremeno skladištenje neopasnog građevinskog otpada, na osnovu prostorno planske dokumentacije.

Nacrte odluka priprema nadležni organ lokalne samouprave, a nakon javne rasprave i saglasnosti resornog Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera, lokalni parlamenti usvajaju odluke.

Zakon o upravljanju otpadom

Član 30

(5) Nadležni organ lokalne uprave obavještava javnost o izradi nacrtu lokalnog plana putem najmanje jednog elektronskog medija koji se emituje na teritoriji jedinice lokalne samouprave i štampanog medija koji se distribuira na teritoriji Crne Gore.

2. Opis postojećeg stanja

Osnovi cilj lokalnih planova je unapređenje postojećeg stanja, kroz bolje razumijevanje problematike, postavljanje ostvarljivih ciljeva i monitoringa tokom perioda trajanja.

Upravo za to je važno realno opisati postojeće stanje upravljanja otpadom, načine sakupljanja, transporta, odlaganja, pokrivenosti teritorije komunalnim uslugama i dati početne procjene količina i morfološkog sastava otpada, kako bi se stvorili preduslovi za postavljanje ciljeva.

Takođe, opis postojećeg stanja treba da uzme u obzir postojeću infrastrukturu, broj i lokacije posuda, broj vozila za transport, objekte za reciklažu, kao što su dvorišta i reciklomati, lokacije za odlaganje kabastog i drugih vrsta otpada i tekuće inicijative i projekte u oblasti upravljanja otpadom.

3. Sadržaj lokalnih planova upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom

Zakon o upravljanju otpadom u članu 30, stav 4, propisuje sadržaj lokalnih planova.

Tabelarni sadržaja prikaz po stavkama:

1.	Vrste, količine (masa) i porijeklo komunalnog otpada proizvedenog na teritoriji jedinice lokalne samouprave i procjenu vrste i količine (mase) komunalnog otpada koji će se proizvesti po godinama iz planskog perioda iz stava 1 ovog člana i njegovo porijeklo
2.	Lokacije postojećih postrojenja i objekata za obradu komunalnog otpada, odnosno za jedinice lokalne samouprave koje nemaju izgrađenu deponiju, u skladu sa zakonom, lokacije i rok na kojima će privremeno skladišiti komunalni otpad iz člana 94 ovog zakona
3.	Informacije o neuređenim odlagalištima otpada i mjere za njihovu sanaciju ili rekultivaciju i način sprječavanja daljeg odlaganja otpada na tim lokacijama, kao i sanaciju i rekultivaciju privremenog skladišta komunalnog otpada iz člana 95 ovog zakona
4.	Lokacije postojećih postrojenja za preradu neopasnog građevinskog otpada i objekata za odstranjivanje neopasnog građevinskog otpada i/ili deponije za inertni otpad, odnosno za

	jedinice lokalne samouprave koje nemaju izgrađena postrojenja za preradu građevinskog otpada i objekte za odstranjivanje neopasnog građevinskog otpada i/ili deponiju za inertni otpad u skladu sa zakonom, lokaciju i rok za privremeno skladištenje neopasnog građevinskog otpada u skladu sa članom 94 ovog zakona
5.	Način organizovanja i obavljanja poslova upravljanja otpadom sa dijela teritorije jedinice lokalne samouprave koje je zaštićeno područje ili područje morskog dobra
6.	Način i program odvojenog sakupljanja i transporta komunalnog i građevinskog otpada iz domaćinstava i od proizvođača koji ne podliježu obavezi donošenja plana upravljanja otpadom, uključujući i kabasti i drugi komunalni i građevinski otpad koji nije moguće odložiti na mjestima predviđenim za odlaganje komunalnog i građevinskog otpada
7.	Opis aktivnosti koje se odvijaju u okviru reciklažnih dvorišta i transfer stanica i reciklažnih centara u cilju privremenog skladištenja komunalnog otpada, odnosno prerade
8.	Mjere za sprječavanje nastajanja ili smanjenje količina komunalnog otpada i negativnih uticaja na životnu sredinu i zdravlje ljudi, obezbjeđivanje pravilnog upravljanja komunalnim otpadom;
9.	Način odvojenog sakupljanja, način obrade i mjere za smanjenje količina biološki razgradivog otpada sadržanog u komunalnom otpadu koji se odlaže na deponijama
10.	Način odvojenog sakupljanja frakcija opasnog otpada koje se stvaraju u domaćinstvima
11.	Dinamika realizacije odabranih načina i postupaka upravljanja komunalnim otpadom i neopasnim građevinskim otpadom;
12.	Način upravljanja kanizacionim muljem u skladu sa članom 29 Zakona o upravljanju otpadom;
13.	Akcionni plan i dinamika finansiranja i izvore finansijskih sredstava za realizaciju lokalnog plana;
14.	Način jačanja svijesti o pravilnom postupanju sa komunalnim otpadom.

3.1. Vrste, količine (masa) i porijeklo komunalnog otpada proizvedenog na teritoriji jedinice lokalne samouprave i procjenu vrste i količine (mase) komunalnog otpada koji će se proizvesti po godinama iz planskog perioda iz stava 1 ovog člana i njegovo porijeklo

Metodologija

Metodologija za utvrđivanje količine i sastava komunalnog otpada se suštinski sastoji iz dva segmenta:

1. Utvrđivanje količine generisanog otpada - mjerenjem mase kamiona koji sakupljaju otpad
2. Analiza morfološkog sastava otpada - razvrstavanjem uzorka otpada na frakcije definisane katalogom

Ključni elementi dijela metodologije koji se odnosi na postupak utvrđivanja generisanih količina komunalnog otpada, mogu se predstaviti na sledeći način:

- Mjeri se tara težina svih kamiona koji sakupljaju otpad, pre početka procesa mjerenja (*utvrđivanje mase praznih kamiona se vrši jednokratno)
- Kamioni kreću u redovno sakupljanje otpada u skladu sa svojim definisanim rutama i po ustaljenom programu, a nakon završenog sakupljanja, kamion se odvozi se na lokaciju gde se nalazi kolska vaga

- Sprovodi se mjerenje njegove bruto težine i zapisivanje relevantnih podataka na definisanom obrascu od strane tehničkog lica
- Nakon mjerenja i zapisivanja podataka, kamion se odvozi na lokaciju za deponovanje otpada (ili neku drugu vrstu tretmana)
- Ponavlja se sakupljanje otpada po definisanom rasporedu i svi prethodno navedeni koraci
- Na isti način i po istoj proceduri, vrši se mjerenje masa svih kamiona koji sakupljaju otpad tog dana, pri čemu se mjerenje vrši 7 dana sukcesivno, a najmanje 4 puta godišnje zbog uticaja sezonskih varijacija
- Svi podaci u vezi sa mjerenjem kamiona zapisuju se na predviđenom obrascu
- Obrazac sadrži datume mjerenja svih kamiona, njihovu oznaku, kapacitete, tara, bruto i dobijenu neto masu, vrstu sakupljenog otpada, sektor grada iz kojeg je sakupljen otpad, kao i količinu i vrstu primarno izdvojenih kategorija otpada.

1. Urbana zona – kolektivno stanovanje i komercijalna zona (naselja sa blokovima stambenih zgrada);
2. Urbana zona – individualno stanovanje (naselja sa kućama koja poseduju dvorište/baštu, a nalaze se u široj gradskoj zoni);
3. Ruralna zone u okviru opštine (naselja sa kućama koja poseduju dvorište/baštu, a nalaze se u seoskoj zoni opštine)

Postupak analize morfološkog sastava otpada podrazumevao je sledeće korake:

- Analiza morfološkog sastava otpada realizuje se jedan dan u toku sedmice u kojoj se mjeri i masa kamiona, tj. određuje ukupna količina generisanog otpada u opštini
- Tehničko lice zajedno sa predstavnicima komunalnog preduzeća definiše odgovarajuće sektore i vrši odabir ulica koje najbolje reprezentuju dati sektor
- U okviru odabranih ulica (djelova grada), nasumično se biraju kante/kontejneri sa ciljem dobijanja tri reprezentativna uzorka
- Uzorci približne mase 500kg iz tri različite zone stanovanja u opštini, se odvojeno dovoze do lokacije za analizu, tj. za utvrđivanje masenog udela različitih frakcija komunalnog otpada
- Radnici ručno sortiraju svaki uzorak zasebno, prema kategorijama otpada navedenim u katalogu sortiranja
- Mjeri se masa svih izdvojenih frakcija otpada, a rezultati se zapisuju na definisanom obrascu
- Na isti način i po istoj proceduri, analiza morfološkog sastava otpada se vrši najmanje 4 puta godišnje zbog uticaja sezonskih varijacija

3.2. Lokacije postojećih postrojenja i objekata za obradu komunalnog otpada, odnosno za jedinice lokalne samouprave koje nemaju izgrađenu deponiju, u skladu sa zakonom, lokacije i rok na kojima će privremeno skladišti komunalni otpad iz člana 94 ovog zakona

U ovom dijelu je potrebno opisati lokacije za odlaganja otpada, stalne ili privremenog karaktera. Prikazati podatke o površini, period trajanja, postojeću infrastrukturu, model obezbjeđenja.

Privremeno skladištenje komunalnog otpada

Član 92

(1) Jedinice lokalne samouprave koje nemaju izgrađenu infrastrukturu u skladu sa zakonom mogu komunalni otpad:- predati privrednom društvu ili preduzetniku koje ima dozvolu za preradu i/ili odstranjivanje otpada,- privremeno skladištiti prije nego otpad predaju na obradu privrednom društvu ili preduzetniku iz alineje 1 ovog stava.

(2) Lokacija na kojoj će se privremeno skladištiti komunalni otpad sakupljen sa područja jedinice lokalne samouprave određuje se u skladu sa zakonom kojim se uređuje planiranje prostora i izgradnja objekata.

(3) Subjekta koji upravlja privremenim skladištem određuje skupština jedinice lokalne samouprave. (4) Lokacija za privremeno skladištenje komunalnog otpada mora da:- bude ograđena, kako bi se spriječilo prisustvo neovlašćenih lica, domaćih i divljih životinja i nekontrolisano odlaganje otpada;- bude opremljena vagom za mjerenje količine otpada koji se privremeno skladišti;- ima organizovanu čuvarsku službu i službu za prijem otpada i održavanje privremenog skladišta; i- ispunjava i druge uslove radi obezbjeđivanja da privremeno skladištenje ne doprinosi dodatnom ugrožavanju životne sredine i zdravlja ljudi.

(5) Jedinice lokalne samouprave koje ne obezbijede lokaciju za privremeno skladištenje komunalnog otpada u skladu sa st. 2, 3 i 4 ovog člana, odnosno koje privremeno skladište komunalni otpad duže od godinu dana na lokaciji za privremeno skladištenje komunalnog otpada dužne su da plaćaju godišnju naknadu po toni komunalnog otpada koji odlažu.

(6) Sredstva od naknade iz stava 5 ovog člana uplaćuju se na račun Fonda za zaštitu životne sredine i mogu se koristiti samo za nansiranje i konansiranje izgradnje postrojenja za obradu otpada, nabavku opreme i vozila za sakupljanje i transport otpada i sanaciju i rekultivaciju neuređenih odlagališta.

(7) Jedinica lokalne samouprave dužna je da obezbijedi vođenje evidencije o prijemu otpada na lokaciji za privremeno skladištenje komunalnog otpada u skladu sa članom 52 stav 2 ovog zakona.

(8) Evidenciju iz stava 7 ovog člana vodi subjekat koji upravlja privremenim skladištem komunalnog otpada.

(9) Način privremenog skladištenja otpada iz stava 1 alineja 2 ovog člana i uslove zaštite životne sredine i zdravlja ljudi, propisuje jedinica lokalne samouprave, uz prethodno pribavljeno mišljenje Ministarstva.

(10) Visinu, način obračuna i plaćanja naknade iz stava 5 ovog člana propisuje Vlada.

Plan sanacije lokacije za privremeno skladištenje

Član 94

- (1) Subjekt koji upravlja privremenim skladištem iz člana 92 stav 3 i člana 93 stav 3 ovog zakona sačinjava plan sanacije lokacije za privremeno skladištenje komunalnog otpada, odnosno neopasnog građevinskog otpada, u roku utvrđenom Državnim planom.
- (2) Plan sanacije lokacija iz stava 1 ovog člana sadrži i održavanje, nadzor i kontrolu sanirane lokacije u trajanju od najmanje tri godine.
- (3) Saglasnost na plan sanacije lokacija iz stava 1 ovog člana daje Agencija u roku od 30 dana od dana dostavljanja plana sanacije na saglasnost.
- (4) Nakon isteka roka za privremeno skladištenje komunalnog, odnosno neopasnog građevinskog otpada, subjekt iz stava 1 ovog člana odgovoran je za održavanje, nadzor i kontrolu sanirane lokacije u trajanju od najmanje tri godine.

3.3. Informacije o neuređenim odlagalištima otpada i mjere za njihovu sanaciju ili rekultivaciju i način sprječavanja daljeg odlaganja otpada na tim lokacijama, kao i sanaciju i rekultivaciju privremenog skladišta komunalnog otpada

Terenskim obilaskom identifikovati lokacije sa nekontrolisanim odlaganjem otpada, projekcijom odloženih količina, katastrarskim parcelama, specifičnostima lokacije.

Pripremiti planove sanacije, postavljenja tabli sa odgovorajućim sadržajem (npr. zabranjeno odlaganje otpada), razmotriti prenamjenu prostora opremanjem mobilijara (npr. Vidikovac) kako bi se koristio za druge svrhe.

Državni plan upravljanja otpadom 2025-2029 projektuje da će Crna Gora postati društvo sa „nula deponija“, zabranom stvaranja novih, zatvaranjem postojećih i sanacijom odlagališta otpada (po prioritetu) i svih deponija do 2030. godine, što je veoma bitno za planiranje jedinica lokalnih samouprava.

Obaveze rukovodioca deponije

Član 88

Rukovodilac deponije dužan je da:

- 1) utvrdi količinu otpada prije njegovog prijema na deponiju;
- 2) provjeri podudarnost primljenog otpada sa podacima sadržanim u formularima za transport otpada;
- 3) odbije prijem otpada na deponiju ako utvrdi nepodudarnost otpada sa podacima sadržanim u formularu za transport otpada i odmah obavijesti ekološkog inspektora;
- 4) obezbijedi selektivno odlaganje otpada radi sprječavanja reakcija elemenata različitih vrsta otpada na životnu sredinu i zdravlje ljudi i stvaranja uslova za obnavljanje i dalje korišćenje područja deponije; 5) obezbijedi pravilan rad tehničkih uređaja kojima je deponija opremljena i primjenjuje sanitarne, higijenske, protivpožarne i propise o zaštiti na radu, u skladu sa zakonom;

6) obavijesti organ koji je izdao dozvolu za rad deponije o prestanku rada deponije nakon završnog prekrivanja;

7) nadgleda deponiju otpada tokom rada, o čemu dostavlja godišnji izvještaj Agenciji do 31. marta tekuće za prethodnu godinu; i

8) bez odlaganja obavijesti ekološkog inspektora o uočenim promjenama na deponiji koje mogu uticati na životnu sredinu i zdravlje ljudi. Zatvaranje deponije

Član 89

1) Zatvaranje dijela ili cijele deponije vrši se:- u skladu sa dozvolom;- na zahtjev rukovodioca deponije na osnovu odobrenja Agencije;- po nalogu Agencije.

(2) Deponija ili dio deponije smatra se zatvorenim ako su ispunjeni svi uslovi utvrđeni glavnim projektom za zatvaranje deponije i kada Agencija procijeni sve izvještaje rukovodioca deponije, utvrdi ispunjenost svih uslova za zatvaranje deponije i obavijesti privredno društvo ili preduzetnika koje upravlja deponijom o odluci o prestanku rada deponije ili dijela deponije.

(3) Nakon zatvaranja deponije lica iz stava 2 ovog člana odgovorna su za njeno održavanje, nadzor i kontrolu nakon zatvaranja, na način i u roku koji odredi Agencija.

(4) Rok održavanja, nadzora i kontrole područja deponije nakon zatvaranja ne može biti kraći od 30 godina.

(5) Lica iz stava 2 ovog člana dužna su da obavijeste Agenciju o negativnim uticajima na životnu sredinu i zdravlje ljudi utvrđenim kontrolom iz stava 3 ovog člana.

(6) Nakon dobijanja obavještenja iz stava 5 ovog člana Agencija određuje rokove i način sanacije uočenih negativnih uticaja.

3.4. Lokacije postojećih postrojenja za preradu neopasnog građevinskog otpada i objekata za odstranjivanje neopasnog građevinskog otpada i/ili deponije za inertni otpad, odnosno za jedinice lokalne samouprave koje nemaju izgrađena postrojenja za preradu građevinskog otpada i objekte za odstranjivanje neopasnog građevinskog otpada i/ili deponiju za inertni otpad u skladu sa zakonom, lokaciju i rok za privremeno skladištenje neopasnog građevinskog otpada u skladu sa članom 94 ovog zakona

Privremeno skladištenje neopasnog građevinskog otpada

Član 93

(1) Proizvođač neopasnog građevinskog otpada može neopasni građevinski otpad:- predati privrednom društvu ili preduzetniku koji ima dozvolu za preradu i/ili odstranjivanje otpada;- privremeno skladištiti prije nego otpad preda na obradu privrednom društvu ili preduzetniku iz alineje 1 ovog stava.

(2) Lokacija na kojoj će se privremeno skladištiti neopasni građevinski otpad sakupljen sa područja jedinice lokalne samouprave određuje se u skladu sa zakonom kojim se uređuje planiranje prostora i izgradnja objekata.

(3) Subjekta koji upravlja privremenim skladištem određuje skupština jedinice lokalne samouprave.

(4) Lokacija za privremeno skladištenje neopasnog građevinskog otpada može se odrediti i kao posebna zona u okviru lokacije za privremeno skladištenje komunalnog otpada iz člana 92 stav 2 ovog zakona.

(5) Lokacija iz stava 2 ovog člana mora da:- bude ograđena, kako bi se spriječilo prisustvo neovlašćenih lica i nekontrolisano odlaganje otpada;- bude opremljena vagom za mjerenje količine neopasnog građevinskog otpada koji se privremeno skladišti;- ima organizovanu čuvarsku službu i službu za prijem otpada; i- ispunjava i druge uslove radi obezbjeđivanja da privremeno skladištenje ne doprinosi dodatnom ugrožavanju životne sredine.

(6) Jedinice lokalne samouprave koje ne obezbijede lokaciju za privremeno skladištenje neopasnog građevinskog otpada u skladu sa st. 2 do 5 ovog člana, odnosno koje privremeno skladište neopasni građevinski otpad duže od godinu dana na lokaciji iz stava 2 ovog člana dužne su da plaćaju godišnju naknadu po toni neopasnog građevinskog otpada koji odlažu.

(7) Sredstva od naknade iz stava 6 ovog člana uplaćuju se u Fond za zaštitu životne sredine i mogu se koristiti samo za nansiranje i konansiranje izgradnje postrojenja za obradu građevinskog otpada, nabavku opreme i vozila za sakupljanje i transport građevinskog otpada i sanaciju i rekultivaciju neuređenih odlagališta građevinskog otpada.

(8) Izuzetno od stava 7 ovog člana jedinice lokalne samouprave ne plaćaju naknadu za privremeno skladištenje neopasnog građevinskog otpada, ako subjekat koji upravlja privremenim skladištem prerađuje neopasni građevinski otpad u skladu sa članom 21 stav 1 tačka 2 ovog zakona¹.

(9) Proizvođač neopasnog građevinskog otpada dužan je da subjektu iz stava 3 ovog člana plaća naknadu po toni odloženog otpada, u visini koja pokriva troškove održavanja privremenog skladišta i prerade neopasnog građevinskog otpada, umanjene za prihod koji ostvari od plasmana dobijenog građevinskog materijala.

(10) Naknadu iz stava 9 ovog člana utvrđuje subjekat iz stava 3 ovog člana cjenovnikom, na koji saglasnost daje skupština jedinice lokalne samouprave.

(11) Jedinica lokalne samouprave dužna je da obezbijedi vođenje evidencije o prijemu neopasnog građevinskog otpada na lokaciji iz stava 2 ovog člana.

(12) Evidenciju iz stava 11 ovog člana vodi subjekat koji upravlja privremenim skladištem neopasnog građevinskog otpada.

(13) Način privremenog skladištenja neopasnog građevinskog otpada iz stava 1 alineja 2 ovog člana i uslove zaštite životne sredine propisuje jedinica lokalne samouprave, uz prethodno mišljenje Ministarstva.

(14) Visinu, način obračuna i plaćanja naknade iz stava 7 ovog člana propisuje Vlada.

¹ Do 2030. godine pripremi za ponovnu upotrebu, recikliranje i druge načine materijalne prerade, uključujući postupke popunjavanja kojima se otpad koristi kao zamjena za druge materijale, neopasnog građevinskog otpada, isključujući materijal iz prirode utvrđen brojem 17 05 04 na listi otpada, najmanje 70% mase sakupljenog otpada

Zajedničko upravljanje komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom

Član 31

Dvije ili više jedinica lokalne samouprave mogu zajednički obezbijediti upravljanje komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom, u skladu sa zakonom kojim se uređuje komunalna djelatnost.

3.5. Način organizovanja i obavljanja poslova upravljanja otpadom sa dijela teritorije jedinice lokalne samouprave koje je zaštićeno područje ili područje morskog dobra

Član 30

(6) Nacrt lokalnog plana jedinica lokalne samouprave na čijoj teritoriji se jednim dijelom nalaze zaštićena područja ili područje morskog dobra dostavlja na mišljenje pravnom licu koje upravlja tim područjem.

(7) Mišljenje iz stava 6 ovog člana daje se u roku od 15 dana od dana prijema nacrt lokalnog plana.

3.6. Način i program odvojenog sakupljanja i transporta komunalnog i građevinskog otpada iz domaćinstava i od proizvođača koji ne podliježu obavezi donošenja plana upravljanja otpadom, uključujući i kabasti i drugi komunalni i građevinski otpad koji nije moguće odložiti na mjestima predviđenim za odlaganje komunalnog i građevinskog otpada

Način i program odvojenog sakupljanja i transporta komunalnog i građevinskog otpada (iz domaćinstava i od manjih proizvođača koji nemaju obavezu izrade plana upravljanja otpadom) obično se definiše lokalnim planovima upravljanja otpadom i propisima. U nastavku je jasan i sistematizovan prikaz kako takav program treba da izgleda:

1. NAČIN ODVOJENOG SAKUPLJANJA OTPADA

a) Komunalni otpad iz domaćinstava

Odvajanje se vrši na mjestu nastanka (u domaćinstvu), po frakcijama (suva i mokra)

- Postavljanje reciklažnih ostrva u naseljima
- Uvođenje posuda za selekciju otpada za individualna domaćinstva

b) Komunalni otpad od malih proizvođača

(ugostitelji, male radnje, kancelarije...)

- Obavezno razdvajanje otpada kao i kod domaćinstava
- Korišćenje posebnih posuda većeg kapaciteta
- Zaključivanje ugovora sa komunalnim preduzećem

c) Građevinski otpad iz domaćinstava

(manji radovi – renoviranja)

- Odvajanje:
 - šut (beton, cigla)
 - drvo
 - metal
 - ambalaža od građevinskih materijala
- Zabranjeno odlaganje u standardne kontejnere

2. SAKUPLJANJE KABASTOG OTPADA

Kabasti otpad uključuje:

- namještaj
- bijelu tehniku
- madrace
- veće komade otpada

Način sakupljanja:

- Po rasporedu (akcije 1–2 puta mjesečno)
 - Po pozivu (na zahtjev građana)
 - Postavljanje privremenih kontejnera većeg kapaciteta ili lokacije za besplatno odlaganje za građane
-

3. OTPAD KOJI SE NE MOŽE ODLOŽITI U KONTEJNERE

Za ove vrste otpada obezbjeđuju se posebni sistemi:

- Građevinski šut većih količina
- Opasan otpad iz domaćinstva (boje, lakovi, ulja)
- Elektronski otpad

Rješenja:

- Reciklažna dvorišta (transfer stanice)
 - Mobilne jedinice za prikupljanje
 - Ovlašćeni operateri
-

4. TRANSPORT OTPADA

Transport vrše ovlašćena komunalna preduzeća:

- Posebna vozila za:
 - miješani otpad
 - reciklabilne frakcije
 - građevinski otpad

- Razdvojeni transport (bez miješanja frakcija)
 - Optimizacija ruta (efikasnost i smanjenje troškova)
-

5. PROGRAM ORGANIZACIJE SISTEMA

Program treba da obuhvati:

a) Infrastrukturu

- broj i raspored kontejnera
- reciklažna ostrva
- reciklažna dvorišta

b) Operativni plan

- dinamika odvoza (dnevno, sedmično...)
- posebni termini za kabasti i građevinski otpad

c) Edukaciju građana

- kampanje o pravilnom razdvajanju otpada
- informativni materijali

d) Nadzor i kontrolu

- komunalna inspekcija
- kazne za nepropisno odlaganje

3.7. Opis aktivnosti koje se odvijaju u okviru reciklažnih dvorišta i transfer stanica i reciklažnih centara u cilju privremenog skladištenja komunalnog otpada, odnosno prerade

U okviru sistema upravljanja komunalnim otpadom postoje tri važna tipa objekata: **reciklažna dvorišta, transfer stanice i reciklažni centri**. Svaki od njih ima specifičnu ulogu u procesu prikupljanja, privremenog skladištenja i prerade otpada. Zajedno čine integrisani sistem upravljanja otpadom koji doprinosi zaštiti životne sredine, smanjenju deponovanja i razvoju cirkularne ekonomije.

Reciklažna dvorišta

Osnovna funkcija je prikupljanje i privremeno skladištenje selektovanog otpada od građana., sa ciljem smanjenja količine otpada koji ide na deponiju i povećanje reciklaže.

Aktivnosti:

- Prijem otpada od domaćinstava (papir, plastika, staklo, metal, elektronski otpad, opasni otpad iz domaćinstva)
- Razvrstavanje otpada po vrstama u posebne kontejnere
- Privremeno skladištenje u kontrolisanim uslovima
- Evidentiranje količina i vrsta otpada

- Edukacija građana o pravilnom razdvajanju otpada

Transfer stanice

Osnovna funkcija je pretovar i transport otpada, sa ciljem smanjenja troškova transporta i efikasnije upravljanje logistikom otpada

Aktivnosti:

- Prijem miješanog komunalnog otpada iz manjih vozila (kamioni za sakupljanje)
- Mehaničko sabijanje (kompaktiranje) otpada radi smanjenja zapremine
- Pretovar otpada u veća transportna vozila ili kontejnere
- Privremeno skladištenje (kratkotrajno)
- Organizacija daljeg transporta ka deponijama ili postrojenjima za preradu

Reciklažni centri

Osnovna funkcija je obrada i prerada otpada u sekundarne sirovine, kako bi se obezbijedilo maksimalno iskorišćenje otpada i smanjenje potrebe za novim prirodnim resursima.

Aktivnosti:

- Detaljno razvrstavanje otpada (ručno i automatski – trake, magneti, optički separatori)
- Obrada materijala (mljevenje, pranje, presovanje, baliranje)
- Izdvajanje korisnih sirovina (plastika, papir, metal, staklo)
- Privremeno skladištenje obrađenih materijala prije daljeg plasmana
- Slanje recikliranih sirovina industriji na ponovnu upotrebu

3.8. Mjere za sprječavanje nastajanja ili smanjenje količina komunalnog otpada i negativnih uticaja na životnu sredinu i zdravlje ljudi, obezbjeđivanje pravilnog upravljanja komunalnim otpadom;

Mjere za sprječavanje nastajanja ili smanjenje količina komunalnog otpada i njegovih negativnih uticaja na životnu sredinu i zdravlje ljudi, kao i za pravilno upravljanje otpadom, obuhvataju:

Prevenција nastanka otpada

- Smanjenje upotrebe jednokratnih proizvoda (plastične kese, ambalaža)
- Podsticanje kupovine proizvoda sa manje ambalaže ili u rinfuzi
- Promovisanje ponovne upotrebe (npr. staklene boce, platnene kese)
- Edukacija građana o održivoj potrošnji
- Produženje vijeka trajanja proizvoda (popravke, donacije)

Razdvajanje otpada na mjestu nastanka

- Uvođenje sistema za odvojeno prikupljanje (papir, plastika, staklo, biootpad)
- Postavljanje kontejnera za selektivno odlaganje
- Edukacija stanovništva o pravilnom razvrstavanju otpada

Reciklaža i ponovna upotreba

- Razvoj infrastrukture za reciklažu
- Podsticanje industrije da koristi reciklirane materijale
- Organizovanje centara za ponovnu upotrebu (reuse centri)
- Kompostiranje biootpada (kućno ili organizovano)

Pravilno sakupljanje i transport otpada

- Redovno i organizovano odvoženje otpada
- Korišćenje adekvatnih vozila i opreme
- Sprečavanje rasipanja otpada tokom transporta
-

Smanjenje negativnih uticaja na životnu sredinu i zdravlje

- Kontrola emisija gasova i curenja iz deponija
- Sprečavanje zagađenja zemljišta, vode i vazduha
- Redovno praćenje kvaliteta životne sredine
- Zaštita radnika koji rade sa otpadom (zaštitna oprema)

Edukacija i podizanje svijesti

- Kampanje o zaštiti životne sredine
- Uključivanje škola i lokalnih zajednica
- Promocija ekološki odgovornog ponašanja

Zaključak

Efikasno upravljanje komunalnim otpadom zasniva se na kombinaciji prevencije, reciklaže, pravilnog odlaganja i edukacije stanovništva. Cilj je smanjiti količinu otpada, očuvati prirodne resurse i zaštititi zdravlje ljudi.

3.9. Način odvojenog sakupljanja, način obrade i mjere za smanjenje količina biološki razgradivog otpada sadržanog u komunalnom otpadu koji se odlaže na deponijama

Upravljanje biootpadom

Član 51

(1) Biootpad se odvaja i reciklira na izvoru ili odvojeno sakuplja, u skladu sa lokalnim planom, radi kompostiranja i anaerobne prerade na način kojim se obezbjeđuje visok nivo zaštite životne sredine i zdravlja ljudi.

(2) Biootpad ne smije da se miješa sa drugim vrstama otpada.

(3) Izuzetno od stava 2 ovog člana dozvoljeno je sakupljanje biootpada zajedno sa kesama ili posudama u kojima se nalazi biootpad ako su od materijala sličnih karakteristika biorazgradljivosti i kompostabilnosti i koji se u skladu sa standardima za ambalažu, mogu preraditi putem kompostiranja i biodegradacije.

(4) Materijali proizvedeni od biootpada mogu se upotrijebiti samo ako su bezbjedni za životnu sredinu i zdravlje ljudi.

Program odlaganja biološki razgradivog otpada

Član 27

Programom odlaganja biološki razgradivog otpada naročito se utvrđuju mjere za smanjenje količine biološki razgradivog otpada koji se odlaže, uključujući i mjere recikliranja, kompostiranja, proizvodnje biogasa i materijala i/ili energetske prerade, radi obezbjeđivanja da količina biološki razgradivog komunalnog otpada koji se odlože na deponiju, dostigne nivo od 35% od ukupne mase biološko razgradivog otpada proizvedenog u 2010. godini u sljedećim procentima i rokovima:

- 1) 75% od ukupne mase biološki razgradivog otpada proizvedenog u 2010. godini mora se dostići najkasnije do 31. decembra 2025. godine; 12/38 <https://me.propisi.net/zakon-o-upravljanju-otpadom/> 23/10/2024, 20:36 Zakon o upravljanju otpadom | PROPISINET.ME | Svi propisi Crne Gore online
- 2) 50% od ukupne mase biološki razgradivog otpada proizvedenog u 2010. godini mora se dostići najkasnije do 31. decembra 2029. godine;
- 3) 35% od ukupne mase biološki razgradivog otpada proizvedenog u 2010. godini mora se dostići najkasnije do 31. decembra 2033. godine.

3.10. Način odvojenog sakupljanja frakcija opasnog otpada koje se stvaraju u domaćinstvima

Opasan komunalni otpad je otpad nastao kao rezultat aktivnosti u domaćinstvima.

U tipičan opasan otpad iz domaćinstva ubrajaju se:

- sredstva za čišćenje (alkalna i kisjelinska),
- ostaci boja i lakova, razni organski rastvarači, razređivači boja, sprejevi,
- razvijači i fiksatori rastvora, filmovi,
- aerosolne limene posude, kontaminirani ambalažni materijal,
- fungicidi, herbicidi, insekticidi, otrovi za miševe,
- fluorescentne tube za pakovanje, niskonaponske sijalice, termometri,
- tretirano drvo i sredstva za zaštitu drveta,
- farmaceutski proizvodi, - prirodna i sintetička ulja i predmeti vezani za njih (filteri i sl.)
- akumulatori iz automobila,
- živine baterije, litijumske baterije, ZnC alkalne baterije,
- odbačena električna i elektronska oprema,

- ketrldži, toneri,
- kontaminirani šut i sl.

Kako se dio opasnog otpada iz domaćinstava odlaže sa ostalim komunalnim otpadom u kontejnere, potrebno je uraditi procjenu količina.

U reciklažnim dvorištima obezbjediti posude za odlaganje ovih vrsta otpada sa naznačenom namjenom.

3.11. Dinamika realizacije odabranih načina i postupaka upravljanja komunalnim otpadom i neopasnim građevinskim otpadom;

Potrebno je pažljivo pristupiti planiranju vremenskog okvira za realizaciju, uz sagledavanje eventualnih rizika koji bi mogli poremetiti predviđenu dinamiku.

Dinamika realizacije odabranih načina i postupaka upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom odnosi se na vremenski plan, faze i tempo uvođenja sistema za efikasno upravljanje otpadom. To uključuje organizaciju, infrastrukturu, tehnologije i mjere koje se postepeno implementiraju.

1. Početna faza - Uspostavljanje osnova sistema

- Izrada strateških i planskih dokumenata
- Analiza postojećeg stanja (količine otpada, lokacije, infrastruktura)
- Uvođenje primarne selekcije otpada (kontejneri za odvojeno prikupljanje)
- Edukacija stanovništva
- Pilot-projekti reciklaže

2. Razvojna faza - Proširenje i unapređenje sistema

- Izgradnja reciklažnih dvorišta
- Uspostavljanje centara za sortiranje otpada
- Uvođenje sistema za tretman biootpada (kompostiranje, biogas)
- Razvoj logistike (vozila, rute prikupljanja)
- Uređenje deponija prema standardima

Za neopasni građevinski otpad:

- Organizovanje posebnih lokacija za prijem i obradu
- Uvođenje drobilica za beton, ciglu i asfalt
- Ponovna upotreba materijala u građevinarstvu

3. Napredna faza - Optimizacija i održivost

- Uvođenje naprednih tehnologija (mehaničko-biološki tretman)
- Povećanje stope reciklaže
- Smanjenje odlaganja na deponije
- Energetsko iskorišćenje otpada (npr. RDF gorivo)
- Digitalizacija sistema upravljanja

4. Kontinuirana faza - Dugoročna stabilnost i usklađenost sa EU standardima

- Stalno unapređenje sistema
 - Praćenje i izvještavanje
 - Usklađivanje sa zakonodavstvom EU
 - Razvoj cirkularne ekonomije
-

Ključni faktori koji utiču na dinamiku su:

- Finansijska sredstva
- Zakonski okvir
- Tehnička opremljenost
- Svijest građana
- Institucionalna koordinacija

3.12. Način upravljanja kanalizacionim muljem u skladu sa članom 29 Zakona o upravljanju otpadom;

Planovi upravljanja medicinskim, veterinarskim i kanalizacionim muljem

Član 29

(1) Ministarstvo je dužno da u postupku pripreme plana upravljanja medicinskim otpadom pribavi saglasnost organa državne uprave nadležnog za poslove zdravlja, a na plan upravljanja veterinarskim otpadom saglasnost organa državne uprave nadležnog za poslove veterinarstva.

2) Plan upravljanja medicinskim, veterinarskim i kanalizacionim muljem naročito sadrži: 1) proizvedenu i očekivanu vrstu, količinu (masu) i porijeklo medicinskog i veterinarskog otpada na teritoriji Crne Gore, odnosno kanalizacionog mulja na teritoriji jedinice lokalne samouprave; 2) pregled postojećeg stanja i organizovanja poslova sakupljanja medicinskog i veterinarskog otpada, odnosno kanalizacionog mulja i postrojenja za preradu i odstranjivanje, uključujući posebne postupke za medicinski i veterinarski otpad, odnosno kanalizacioni mulj;

3) politiku upravljanja medicinskim, odnosno veterinarskim otpadom, odnosno kanalizacionim muljem, uključujući planirane tehnologije i metode upravljanja medicinskim, odnosno veterinarskim otpadom, odnosno kanalizacionim muljem ili politike za medicinski, odnosno veterinarski otpad, odnosno kanalizacioni mulj za koje postoje specifični problemi u primjeni uobičajenih postupaka upravljanja medicinskim, veterinarskim otpadom i kanalizacionim muljem;

4) procjenu potrebe za uspostavljanje dodatnih organizacionih struktura za sakupljanje medicinskog, odnosno veterinarskog otpada, odnosno kanalizacionog mulja, zatvaranje postojećih postrojenja potrebnih u postupcima upravljanja otpadom, za uspostavljanje dodatnih kapaciteta za obradu medicinskog, odnosno veterinarskog otpada, odnosno kanalizacionog mulja u skladu sa principom blizine, kao i potrebna nansijska sredstva;

5) kriterijume za određivanje lokacije i kapaciteta budućih postrojenja za odstranjivanje medicinskog i veterinarskog otpada i kanalizacionog mulja i/ili postrojenja za preradu;

6) akcioni plan i dinamika finansiranja i izvore finansijskih sredstava potrebnih za realizaciju ovih planova.

(3) Organ državne uprave nadležan za poslove zdravlja obezbjeđuje uslove i stara se o sprovođenju plana upravljanja medicinskim otpadom.

(4) Organ državne uprave nadležan za poslove veterinarstva obezbjeđuje uslove i stara se o sprovođenju plana upravljanja veterinarskim otpadom. (5) Ministarstvo obezbjeđuje uslove i stara se o sprovođenju plana upravljanja kanalizacionim muljem.

Kanalizacioni mulj

Član 73

(1) Proizvođač kanalizacionog mulja (u daljem tekst: mulj) dužan je da vodi evidenciju koja naročito sadrži:

- 1) ime i adresu, odnosno naziv i sjedište proizvođača mulja;
- 2) količinu mulja koja je proizvedena ili isporučena za dalju upotrebu;
- 3) sastav i karakteristike isporučenog mulja;
- 4) tehnološke karakteristike primijenjenog procesa;
- 5) ime i adresu, odnosno naziv i sjedište lica koje koristi mulj; i
- 6) lokaciju korišćenja, odnosno obrade mulja.

(2) Proizvođač mulja dužan je da nadležnom organu jedinice lokalne uprave na čijoj teritoriji nastaje mulj dostavi podatke iz evidencije iz stava 1 ovog člana do 31. marta tekuće za prethodnu godinu.

3.13. Akcioni plan i dinamika finansiranja i izvore finansijskih sredstava za realizaciju lokalnog plana;

Akcioni plan treba da definiše planirane aktivnosti, nosioca realizacije, rokove početka i završetka realizacije, očekivane rezultate i izvore finansiranja, kao i obavezu pripreme godišnjih izvještaja.

Akcioni plan treba da prati Državni plan upravljanja otpadom u dijelu postavljenih ciljeva reciklaže i formiranja četiri regionalna centra za upravljanje otpadom.

Ono što je veoma važno jeste i procjena rizika, koja bi trebala da doprinese realnosti predviđenih aktivnosti. Recimo, kada se radi o nabavci oprem ili izvođenju radova, moguće su komplikacije tokom procedure javnih tendera, pa je i to bitno uzeti u obzir.

Kada je riječ o obezbjeđivanju finansijske konstrukcije, sem bazični sredstava jedinica lokalnih samouprava, treba uzeti u obzir dostupne fondove, poput Eko fonda, obezbjeđivanje sredstava iz projekata iz fondova EU i drugih donatora.

3.14. Način jačanja svijesti o pravilnom postupanju sa komunalnim otpadom

Jačanje svijesti o pravilnom postupanju sa komunalnim otpadom predstavlja ključan korak ka zaštiti životne sredine i održivom razvoju zajednice. To se može postići kroz različite pristupe:

1. Edukacija i informisanje

- Organizovanje radionica, seminara i predavanja za građane svih uzrasta
- Uvođenje tema o zaštiti životne sredine u školske programe
- Dijeljenje informativnih brošura i vodiča o pravilnom razdvajanju otpada

2. Medijske kampanje

- Korišćenje televizije, radija i društvenih mreža za promociju odgovornog ponašanja
- Pokretanje javnih kampanja sa jasnim porukama o reciklaži i smanjenju otpada

3. Primjeri iz prakse

- Postavljanje kontejnera za selektivno odlaganje otpada (plastika, papir, staklo)
- Organizovanje akcija čišćenja i reciklažnih dana u zajednici

4. Podsticaji i kazne

- Uvođenje nagrada za građane koji pravilno razvrstavaju otpad
- Propisivanje kazni za nepravilno odlaganje otpada

5. Uloga lokalne zajednice i institucija

- Aktivno uključivanje opština i komunalnih preduzeća
- Saradnja sa nevladinim organizacijama i volonterima

6. Lični primjer i odgovornost

- Razvijanje svijesti da svaki pojedinac doprinosi očuvanju životne sredine
- Promovisanje svakodnevnih navika poput smanjenja upotrebe plastike i ponovne upotrebe materijala

Kombinacijom edukacije, infrastrukture i motivacije moguće je značajno unaprijediti svijest i ponašanje građana u vezi sa komunalnim otpadom.

4. Formiranje timova za pripremu nacrtu Lokalnih planova za upravljanje komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom

Nadležni organ lokalne samouprave treba uzeti u obzir uključivanje relevantnih institucija u pripremu lokalnih planova, kao što su predstavnici komunalnih preduzeća, komunalne inspekcije, agencija za projektovanje i planiranje, sektora koji se bave procedurama procjene uticaja na životnu sredinu, organizacija civilnog društva, lokalnih javnih emitera i lokalnih medija, koji bi shodno svojim djelatnostima dali doprinos realnim i ostvarljivim ciljevima.

Veoma je bitno u toku izrade nacrtu planova otvoriti mogućnost za međuketorsku saradnju i uzeti u obzir postojeće i izvjesne projekte čija realizacija može doprinijeti uspješnosti realizacije.

5. Organizovanje javnih rasprava

Javne rasprave imaju veliki značaj zbog podrške javnosti u pripremi realizacije, kao i aktivnog učešća građana u cijelom procesu. Zato je bitan što proaktivniji pristup, ne samo poštovanje zakonske obaveze objavljivanja informacija preko jednog medija i na zvaničnoj internet stranici opštine. Uspjeh javne rasprave zavisi od aktivnog učešća zainteresovanih strana, pa je potrebno uložiti napor da se to i ostvari.

Koraci organizacije javne rasprave

Priprema

- Izrada nacrtu plana upravljanja otpadom
- Objavljivanje dokumenta na sajtu opštine
- Definisanje trajanja javne rasprave (obično 15–30 dana)

Informisanje javnosti

- Objave u medijima (koristiti i lokalne medije) i na društvenim mrežama
- Poziv građanima, NVO sektoru i privredi
- Transparentno obavješćavanje (lokacije, termini, način učešća)

Održavanje javne rasprave

Može uključivati:

- Okrugle stolove
- Javne tribine u opštinama
- Online konsultacije

Građani mogu:

- Postavljati pitanja
- Davati primjedbe i sugestije
- Predlagati alternativna rješenja

Obrada komentara

- Svi komentari se evidentiraju
- Stručni tim ih razmatra
- Objavljuje se izvještaj o prihvaćenim i odbijenim primjedbama

Problemi u praksi (realno stanje)

U Crna Gora često se javljaju:

- Slaba informisanost građana
- Niska participacija
- Formalno sprovedene rasprave bez stvarnog uticaja
- Nedovoljna transparentnost

Kako poboljšati proces

- Ranije uključivanje javnosti (prije izrade nacрта)
- Jasni i razumljivi dokumenti (ne samo stručni jezik)
- Interaktivne radionice umjesto samo formalnih sastanaka
- Aktivno uključivanje NVO i lokalnih zajednica
- Online platforme za komentare

6. Odgovornost za realizaciju lokalnih planova

Član 30.

8) Za sprovođenje lokalnog plana odgovoran je gradonačelnik odnosno predsjednik jedinice lokalne samouprave.

Imajući u vidu da je za realizaciju lokalnih planova odgovoran gradonačelnik/ca odnosno predsjednik/ca jedinica lokalne samouprave, veoma je važno da tim koji radi na izradi nacрта dokumenta od samog početka ima kontinuiranu komunikaciju sa odgovornim licem, kako bi se dalo na značaju i obezbijedilo interesovanje za cijeli proces.

7. Izvještavanje o realizaciji lokalnih planova

Član 32

4) Godišnji izvještaj o sprovođenju lokalnog plana razmatra i usvaja skupština jedinice lokalne samouprave najkasnije do 31. marta tekuće za prethodnu godinu.

(5) Godišnji izvještaj o sprovođenju lokalnog plana nadležni organ jedinice lokalne samouprave dužan je da dostavi u elektronskoj i pisanoj formi Ministarstvu i Agenciji, najkasnije do 15. aprila tekuće za prethodnu godinu.

8. Primjena EPR sistema u lokalnim planovima upravljanja otpadom u Crnoj Gori

Proširena odgovornost proizvođača (Extended Producer Responsibility – EPR) predstavlja jedan od ključnih instrumenata savremene politike upravljanja otpadom Evropske unije. Njena svrha je da proizvođači, uvoznici i drugi subjekti koji stavljaju proizvode na tržište preuzmu finansijsku i organizacionu odgovornost za upravljanje otpadom nastalim nakon upotrebe tih proizvoda.

Novi Predlog o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom, koji je prošao procedure Vlade, definiše obaveze kao i rokove za uspostavljanje programa proširene odgovornosti.

Član 26

člana 120 odaje se novi član koji glasi: „Rok za uspostavljanje programa proširene odgovornosti

Član 120a

(1) Program proširene odgovornosti proizvođača za ambalažu uspostaviće se do 31. decembra 2027. godine.

(2) Program proširene odgovornosti proizvođača za električnu i elektronsku opremu uspostaviće se do 31. decembra 2030. godine.

(3) Program proširene odgovornosti proizvođača za baterije uspostaviće se do 31. decembra 2030. godine.

(4) Program proširene odgovornosti proizvođača za tekstil uspostaviće se do 31. decembra 2030. godine.”

Za lokalne samouprave u Crnoj Gori EPR predstavlja priliku da unaprijede sistem upravljanja otpadom, smanje troškove javnih komunalnih preduzeća, povećaju stope reciklaže i ostvare ciljeve definisane nacionalnim zakonodavstvom i evropskim direktivama.

Značaj EPR sistema za lokalne samouprave

Primjena EPR sistema doprinosi:

- smanjenju količina otpada koji završava na deponijama;
- razvoju odvojenog sakupljanja otpada;
- povećanju iskorišćenja sekundarnih sirovina;
- smanjenju troškova lokalnih sistema upravljanja otpadom;
- razvoju cirkularne ekonomije;
- ispunjavanju obaveza iz procesa pristupanja Evropskoj uniji.

Poseban značaj EPR ima za ostvarivanje ciljeva iz Poglavlja 27 – Životna sredina i klimatske promjene.

Posebni tokovi otpada obuhvaćeni EPR sistemom

Lokalni plan treba da predvidi mjere za odvojeno sakupljanje:

Tok otpada	Nadležnost EPR sistema
Ambalažni otpad	Organizacije proizvođača
Električni i elektronski otpad	Kolektivni operateri
Baterije i akumulatori	Ovlašćeni sakupljači
Otpadne gume	Operateri EPR sistema
Vozila na kraju životnog vijeka	Ovlašćeni obrađivači
Otpadna ulja	Ovlašćeni operateri
Plastični proizvodi za jednokratnu upotrebu	EPR organizacije

Uloga lokalne samouprave

Iako finansijska odgovornost pripada proizvođačima, opština ima ključnu koordinacionu ulogu.

Lokalna samouprava treba da:

- planira infrastrukturu za odvojeno sakupljanje;
- obezbijedi dovoljan broj reciklažnih ostrva;
- razvija reciklažna dvorišta;
- planira centre za ponovno korišćenje;
- definiše lokacije za sakupljanje EE otpada;
- sarađuje sa EPR organizacijama;
- vodi evidenciju o tokovima otpada;
- organizuje edukaciju stanovništva.

Uloga komunalnog preduzeća

Komunalno preduzeće može postati važan partner EPR organizacija kroz:

- odvojeno sakupljanje otpada;
- privremeno skladištenje;
- logistiku transporta;
- vođenje evidencije;
- izvještavanje;
- zajedničke kampanje sa proizvođačima.

Saradnja sa EPR organizacijama

Lokalni plan treba da predvidi zaključivanje sporazuma između opštine, komunalnog preduzeća i organizacija proizvođača radi:

- finansiranja infrastrukture;
- finansiranja reciklažnih ostrva;
- finansiranja kampanja;
- nabavke kontejnera;
- organizovanja mobilnog sakupljanja otpada;
- finansiranja reciklažnih dvorišta.

Integracija EPR sistema u lokalni plan

Lokalni plan treba da sadrži posebne mjere:

Mjera 1

Razvoj infrastrukture za odvojeno sakupljanje otpada.

Mjera 2

Zaključivanje sporazuma sa kolektivnim EPR operaterima.

Mjera 3

Uspostavljanje registra lokacija za preuzimanje posebnih tokova otpada.

Mjera 4

Organizovanje najmanje dvije godišnje akcije sakupljanja EE otpada, baterija i guma.

Mjera 5

Razvoj sistema praćenja količina otpada kroz digitalne evidencije.

Mjera 6

Edukacija građana o pravilnom odlaganju otpada

Finansijski efekti primjene EPR sistema

Primjenom EPR sistema moguće je ostvariti:

- smanjenje troškova odlaganja otpada;
- dodatna ulaganja proizvođača u infrastrukturu;
- povećanje prihoda od reciklaže;
- smanjenje troškova lokalnih budžeta;
- mogućnost korišćenja EU fondova.

Indikatori uspjehnosti

Lokalni plan treba da prati:

- količine odvojeno sakupljenog ambalažnog otpada;
- količine EE otpada;
- količine baterija;
- količine otpadnih guma;
- broj reciklažnih ostrva;
- broj korisnika uključenih u sistem;
- procenat stanovništva obuhvaćenog odvojenim sakupljanjem;
- procenat recikliranog otpada;
- broj edukativnih aktivnosti;
- broj zaključenih sporazuma sa EPR organizacijama.

Preporuke za implementaciju

Za uspješnu primjenu EPR sistema preporučuje se:

1. uspostavljanje stalne saradnje između Ministarstva ekologije, Agencije za zaštitu životne sredine, opština i EPR organizacija;
2. razvoj jedinstvenog informacionog sistema za praćenje tokova otpada;
3. jačanje kapaciteta komunalnih preduzeća;
4. standardizacija reciklažnih dvorišta na teritoriji svih opština;
5. kontinuirana edukacija građana i privrede;
6. unapređenje inspekcijuskog nadzora nad posebnim tokovima otpada;
7. uključivanje EPR sistema u sve lokalne planove upravljanja otpadom kao posebnog strateškog poglavlja.

Zaključak

Uvođenje EPR sistema predstavlja jednu od najvažnijih reformi u sektoru upravljanja otpadom u Crnoj Gori. Njegova uspješna primjena zahtijeva koordinaciju između države, lokalnih samouprava, komunalnih preduzeća, proizvođača i građana. Integracijom EPR mjera u lokalne planove upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom stvaraju se uslovi za održiviji sistem, veće stope reciklaže, smanjenje odlaganja otpada i efikasnije korišćenje resursa, uz usklađivanje sa zahtjevima pravne tekovine Evropske unije.